

КАРПАТСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА
Кафедра філософії, богослов'я та гуманітарних наук

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

Біблійне богослов'я

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 27 серпня 2020 р.

Гарант освітньої програми

Викладач дисципліни

Анотація

Цей курс призначений для магістрів і формує у здобувачів богословської освіти знання методів і принципів тлумачення Священного Писання Старого та Нового Завіту в теоретичній та історичній площині.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти будуть:

- демонструвати належний рівень володіння матеріалом в ситуаціях професійного й наукового спілкування, зокрема, участі в програмах академічної мобільності, працювати з навчальною, навчально-методичною, науковою, довідниковою літературою;
- знати обставини виникнення, етапи формування, змісту та правил тлумачення Святого Письма, історію формування та структуру канону, а також зміст книг Святого Письма в контексті святоотцівських і богословських творів та використовувати ці знання на практиці; знати першоджерела, основні наукові праці, довідкову інформацію біблійно-богословської традиції;
- аналізувати основні проблеми біблійної текстології, особливість змісту і стилю різних біблійних жанрів, символіко-образний аспект текстів, кодифікацію канону, проблеми атрибуції та датування досліджуваних священних книг.

Після успішного закінчення курсу студенти будуть вміти:

- володіти необхідними навичками професійного спілкування та опрацьовувати фахову літературу;
- аналізувати богослужбові та релігійно-правові практики богословських традицій;
- пояснювати вплив соціокультурного й світоглядного контекстів на специфіку сучасних філософських учень;
- застосовувати знання з історії богословської традиції в процесі досліджень і у пошуках способів вирішення богословських питань в сучасному контексті.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	магістр	нормативна	
Модулів – 4	Галузь знань <u>04</u> <u>Богослов'я</u> спеціальність <u>041</u> <u>Богослов'я</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		2	-
Загальна кількість годин - 180		Лекції	
Тижневих годин 3		24	-
		Практичні, семінарські	
		20	-
	Самостійна, індивідуальна робота		
	136	-	
Вид контролю: екзамен (-й семестр)			

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

ПОЯВА ТА РОЗВИТОК БІБЛІЙНОГО БОГОСЛОВ'Я

ТЕМА 1. Поняття про науку біблійне богослов'я. Мета предмету та ідея створення науки.

Поняття про науку біблійне богослов'я. Визначення предмету. Мета предмету. Відмінність біблійного богослов'я від інших біблійних наук. Місце науки у системі духовних навчальних закладів Української Православної Церкви.

ТЕМА 2. Передумови правильного розуміння біблійного богослов'я.

Внесок Рудольфа Бутмана в розвиток науки біблійного богослов'я. Різниця в підходах вивчення богослов'я св.. Письма. Догматичний підхід. Принцип наукового вивчення Біблії.

ТЕМА 3. Історичний розвиток Св. Письма Старого Завіту.

Ізраїльські усні передання. Поява «ягвізму» серед євреїв. Поява перших літературних композицій Старого Завіту в XIII ст.. до Р.Х. Походження терміну «Старий Завіт».

ТЕМА 4. Діяльність пророків.

Пророки старозавітної релігії. Відношення до пророків в Ізраїлі. Відношення до пророків у добу Нового Завіту. Ставлення Христа до останнього пророка. Новозавітне пророцтво. Погляд християнської церкви на старозавітні та новозавітні пророцтва.

ТЕМА 5. Історичний розвиток Святого Письма Нового Завіту.

Поява терміну «Новий Завіт». Вживання терміну в святому письмі. Поява апостольських послань та запис Євангелій, як записи спогадів вчення Ісуса Христа та Його найближчих послідовників.

Змістовий модуль 2

БОГОСЛОВ'Я СВЯТОГО ПИСЬМА ТА МУЖІВ АПОСТОЛЬСЬКИХ

ТЕМА 6. Біблійне відношення до Божого імені.

Святе Письмо про Божественні імена. Причини Божої «безіменності». «Багатоіменність» Бога у Святому Письмі. Старозавітні імена Божі.

Тема 7. РОЗВИТОК ТЕМИ ОСНОВИХ ХРИСТИЯНСЬКИХ ДОБРОЧИННОСТЕЙ (ЗГІДНО 1 КОР. 13:13) В СВЯТОМУ ПИСЬМІ.

Віра. Відношення до поняття «віра» в юдаїзмі. Раввиністичне розуміння біблійних висловів про віру. Розвиток віро повчальних висловів про віру. Розвиток віро повчальних доктрин в середньовічній філософії юдаїзму. **Надія.** Поняття «надія» в юдаїзмі. Надія в Септуагінті. **Любов.** Поняття «любові» в Септуагінті. Любов у Старому Завіті. Божі «друзі» та «повірені». Одкровення пророків. Шлях до особистого діалогу. Братська любов.

ТЕМА 8. ОСНОВНІ БОГОСЛОВСЬКІ ІДЕЇ В ПОСЛАННЯХ АПОСТОЛА ПАВЛА.

Гріхопадіння людини, гріховність всього людства, Віра в Ісуса Христа – єдиний шлях до спасіння, антропологія, доля Ізраїльського народу, відношення до влади.

ТЕМА 9. БІБЛІЙНА ХРИСТОЛОГІЯ.

Син Людський. Єврейський (Бен-адам) та араміїський (Бен-енаш) вислів «син людський» в Старому Завіті. Вживання терміну в апокаліптичній старозавітній традиції. **Помазаник.** Єврейське розуміння терміну (машиах). Машиах в Танаху. Давид – прототип Месії. Машиахальний есхатологізм в епоху Другого Храму. Талмудичне розуміння Месії. Месійні рухи в Юдаїзмі. **Син Божий.** «Син Божий» у Святому Письмі. Старозавітне розуміння терміну. Новозавітне відношення до поняття: Христос – Єдинородний Божий Син.

ТЕМА 10. ХРИСТИЯНСЬКЕ БОГОСЛОВ'Я В I – II СТ. (БОГОСЛОВ'Я МУЖІВ АПОСТОЛЬСЬКИХ).

Поняття про мужів апостольських. Питання про достовірність та автентичність текстів що відносяться до творінь отців апостольського періоду. Перелік творінь, що відносяться до Апостольських мужів.

Змістовий модуль 3 АПОКРИФИ

ТЕМА 11. АПОКРИФИ В РЕЛІГІЙНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.

Поняття про апокриф. походження терміну «апокриф». Історична трансформація терміну. Класифікація апокрифів. Різниця в типологізації апокрифів в Православній, католицькій та протестантських церквах. Вплив апокрифів на православне богослов'я.

ТЕМА 12. СТАРОЗАВІТНЯ АПОКРИФІЧНА ЛІТЕРАТУРА.

Книга Єноха, слов'янська книга Єноха, третя книга Єноха, Книга Ювілеїв, завіти дванадцяти патріархів, псалми Соломона, сиввіліни Книги, смерть Авраама.

ТЕМА 13. АПОКРИФІЧНІ ЄВАНГЕЛІЯ.

Поняття про новозавітні апокрифи. Причини появи та розвитку апокрифів після Р.Х. Євангеліє від Варнави, євангеліє від Юди, євангеліє від Петра, євангеліє від Никодима, євангеліє від Марії, книга тесляра Йосипа, євангеліє Псевдо-Матфея, євангеліє від Якова, євангеліє від Фоми, арабське євангеліє дитинства Ісуса.

ТЕМА 14. Апокрифічні «Діяння».

Ставлення Православної Церкви до апокрифічних діянь. Проповідання Петра, діяння Петра, діяння апостола Івана, діяння апостола Павла.

ТЕМА 15. АПОКАЛІПТИЧНІ ХРИСТОЛОГІЧНІ ТА МАРІОЛОГІЧНІ АПОКРИФИ.

Успіння Марії, про священство Ісуса Христа, про зішестя Івана Предтечі до пекла, апокаліпсис Петра.

Змістовий модуль 4 СУВОЇ МЕРТВОГО МОРЯ

ТЕМА 16. ІСТОРІЯ КУМРАНОЗНАВСТВА.

Історія віднайдення кумранських рукописів. Етимологія Кумрану. Географічне розташування Кумрану. Історія розвитку місцевості за Івана Гіркана та за Римське панування.

ТЕМА 17. РУКОПИСИ МАСАДИ.

Масада в єврейській історії. Свідчення Йосипа Флавія про фортецю. Розвиток Масади за Ірода. Роль Масади в першій юдейській війні. Поява сикаріїв в фортеці. Події 72 р. після Р.Х. Облога десятим Римським легіоном під приводом Сільви. Вплив Ел'азара бен Яіра на антиримських повстанців. Подальша доля Масади після її захоплення римськими військами.

ТЕМА 18. ТЕКСТИ З ЮДЕЙСЬКОЇ ПУСТЕЛІ.

Зв'язок Юдейської пустелі з біблійними подіями. Географічне розташування печер Ваді-Мураббат, Нагал-Хевер, і Нагал-Мішмар. Археологічні розкопки в пустелі. Важливість історичних документів пустелі. Текстологічна унікальність знахідок в «Печері жахів». Документи з ваді Цеелім. Архів жителів Ейн-Геді.

2. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назва розділів і тематика	Аудиторні		Позаауди торні	Форма контролю
		Лекції	Семінар ські	Сам., інд. робота	
ПОЯВА ТА РОЗВИТОК БІБЛІЙНОГО БОГОСЛОВ'Я. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК СВЯТОГО ПИСЬМА.					
1	Тема 1. Поняття про науку біблійне богослов'я. Мета предмету та ідея створення науки.	2		6	У
2	Тема 2. Передумови правильного розуміння біблійного богослов'я.			6	
3	Тема 3. Історичний розвиток Св. Письма Старого Завіту.	2	4	10	У
4	Тема 4. Діяльність пророків.			8	У
5	Тема 5. Історичний розвиток Св. Письма Нового Заповіту.	2		10	ПК
БОГОСЛОВ'Я СВЯТОГО ПИСЬМА ТА МУЖІВ АПОСТОЛЬСЬКИХ					
6	Тема 6. Біблійне відношення до Божого імені.	2		8	У
7	Тема 7. Розвиток теми основних християнських добродійностей (згідно з 1 Кор. 13:13) в святому Письмі.		4	8	У
8	Тема 8. Основні богословські ідеї в посланнях ап. Павла.	2		10	ПК
9	Тема 9. Біблійна христологія.			10	У
10	Тема 10. Християнське богослов'я в I – II століттях (Богослов'я мужів апостольських).	2	4	10	У
БОГОСЛОВ'Я АПОКРИФІВ					
11	Тема 11. Апокрифи в релігійній літературі.	2		10	У
12	Тема 12. Старозавітня апокрифічна література.		4	4	Т
13	Тема 13. Апокрифічні євангелія.	2		6	У
14	Тема 14. Апокрифічні «діяння».	2		6	ПК
15	Тема 15. Апокаліптичні, христологічні та маріологічні апокрифи.	2		6	У
ТЕКСТИ РІЗНИХ РУКОПИСІВ					
16	Тема 16. Історія кумранознавства.	2		6	У
17	Тема 17. Рукописи Масади.			6	У
18	Тема 18. Тексти Юдейської пустелі.	2	4	6	У
	Разом	24	20	136	
Атестація рівня засвоєння програми		3 семестр – екзамен			

Теми практичних занять
Теми практичних занять (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Древні українські (слов'янські) переклади.	2
2.	Переклади Івана Полюя.	2
3.	Спільні православно-греко-католицькі праці над перекладами Святого Письма.	2
4.	Достоїнства, недоліки перекладу проф.. І. Огієнка.	2
5.	Проблеми перекладу Святого Письма в Українській Православній Церкві.	2
6.	Вживання «тетраграматону» в Святому Письмі.	2
7.	Відношення до імені Божого в Святому Письмі.	2
8.	Причини появи заборони вимовляння «тетраграматону» в юдеїв.	2
9.	Свідectва древніх християнських письменників про вимовляння «тетраграматону»	2
10.	«Тетраграматон» в сучасному юдеїзмі.	2
Разом:		20

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття про науку біблійне богослов'я. Мета предмету та ідея створення науки.	6
2.	Передумови правильного розуміння біблійног богослов'я.	6
3.	Історичний розвиток Св. Письма Старого Завіту.	10
4.	Діяльність пророків.	8
5.	Історичний розвиток Св. Письма Нового Заповіту.	10
6.	Біблійне відношення до Божого імені.	8
7.	Розвиток теми основних християнських добродійностей (згідно з 1 Кор. 13:13) в святому Письмі.	8
8.	Основні богословські ідеї в посланнях ап. Павла.	10
9.	Біблійна христологія.	10
10.	Християнське богослов'я в I – II століттях (Богослов'я мужів апостольських).	10
11.	Апокрифи в релігійній літературі.	10
12.	Старозавітня апокрифічна література.	4
13.	Апокрифічні євангелія.	6
14.	Апокрифічні «діяння».	6

15.	Апокаліптичні, христологічні та маріологічні апокрифи.	10
16.	Тема 17. Рукописи Масади.	6
17.	Тема 18. Тексти Юдейської пустелі.	6
Разом:		136

Індивідуальні завдання

Індивідуально-консультативна робота включає підготовку та захист студентом рефератів, а також конспект праць (монографій і статей) відомих богословів-біблеїстів.

Орієнтовний перелік тем рефератів:

1. Філософські парадигми в Біблійному контексті.
2. Релігійно- історичний синтез в історії спасіння.
3. Богословський зміст Біблійної символіки.
4. Богословський аналіз Біблійних обітувань.
5. Біблійна генезисність космологічна, антропологічна та історична.
6. Біблійний текст як Богословське джерело.
7. Богословське визначення Біблійних кульмінацій.
8. Біблія як джерело Богословської символіки.
9. Божественне Одкровення як історія.
10. Розвиток ідеї святості в Старому і Новому Завіті.
11. Декалог в історико-культурному контексті та історія його інтерпретації в християнській церкві.
12. Особливості етичної системи Закону Моїсеєва в в зіставленні з древнеблiжневосточними законодавчими актами.

Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни «Біблійне богослов'я» викладач використовує наступні **групи методів навчання:**

1. Словесні (лекція, бесіда, обговорення, інструктаж).
2. Наочні (ілюстрація, демонстрація (з використанням першоджерел представників нерелігійних утворень, таблиць та схем, електронних презентацій, показ відеолекцій).
3. Практичні (опитування на практичних заняттях; виконання тестових завдань; робота з підручником, першоджерелами; виконання індивідуальних завдань самостійної роботи (див. вище); контрольні роботи).

Методи контролю

Викладач використовує наступні групи методик контролю знань студентів, які вивчають навчальну дисципліну «Біблійне богослов'я»:

1. Методи усного контролю (монологічна відповідь студента на окреме питання теми практичного заняття у індивідуальній та фронтальній формах; запитально-відповідна бесіда під час роз'яснення проблемного питання на практичному занятті; залік у формі усної відповіді на два запитання з переліку питань).
2. Письмовий контроль (виконання індивідуальної самостійної роботи; модульна контрольна робота; дидактичні тестові завдання).
3. Методи практичного контролю (перевірка змістового наповнення електронної презентації).

Розподіл балів, які отримують студенти

Практичні заняття							Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4-5	Тема 6	Тема 7	Тема 8-10	
4	4	4	4	4	4	6	30
Індивідуальна самостійна робота				Індивідуальна самостійна Робота			20
10				10			
Модульна контрольна робота № 1				Модульна контрольна робота № 2			50
25				25			
Всього:							100

Практичні заняття							Сума
Змістовий модуль 3				Змістовий модуль 4			
Тема 11	Тема 12	Тема 13	Тема 14-15	Тема 16	Тема 17	Тема 18	
4	4	4	4	4	4	6	30
Індивідуальна самостійна робота				Індивідуальна самостійна Робота			20
10				10			
Модульна контрольна робота № 1				Модульна контрольна робота № 2			50
25				25			
Всього:							100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

Рекомендована література

Базова

1. Аверкий (Таушев), арх. Апокалипсис в учении древнего христианства / Пер. с англ., Москва, Российское отделение Валаамского Общества Америки, 2001, 262 с
2. Аверкий (Таушев), арх. Апокалисис или Откровения святого Иоанна Богослова. История написания, правила для толкования и разбор текста, Санкт-Петербург, «Акация», 1998.
3. Аверкий (Таушев), арх. Руководство к изучению Священного Писания: Апостол, Джорданвилль, М., 1995,
4. Десницкий А. С. Библия и православная традиция. М.: Эксмо, 2008. — 446
5. Десницкий А. С. Введение в библейскую экзегетику М., 2011. — 413 с.
6. Десницкий А. С. Писание — Предание — современность. Сборник статей. К.: Центр православной книги, 2007. — 414 с.
7. Десницкий А. С. Поэтика библейского параллелизма. М.: ББИ, 2007, 554 с
8. Десницкий А. С. Современный библейский перевод: теория и методология. М.: Изд-во ПСТГУ, 2015. — 432 с
9. Кассиан (Безобразов), еп. Христос и первое христианское поколение. Париж; Москва, 1996. Лёзов С. В. История и герменевтика в изучении Нового Завета. М., 1996.
10. Мень А., прот. Сын Человеческий (любое издание).
11. Стефан Этчес - Библейское богословие М., 2014

Допоміжна

1. Алексеев А. А. Септуагинта и её литературное окружение // Богословские труды. — 2007. — Вып. 41. — С. 212—259.
2. Вайнгрин Дж. Введение в текстологию Ветхого Завета / Пер. с англ. Л. Сумм. — М. : Библейско-богословский ин-т св. апостола Андрея, 2002. — 114 с. — (Современная библеистика).
3. Введение в Ветхий Завет / Под ред. Эриха Ценгера. — М. : Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2008. — 802 с.
4. Вевюрко И. С. Септуагинта: древнегреческий текст Ветхого Завета в истории религиозной мысли. — М. : Издательство Московского университета, 2013. — 973 с.
5. Тантлевский И. Р. История и идеология Кумранской общины. — СПб.: Петербургское востоковедение, 1994. — 368 с. — (Orientalia). — 11 000 экз. — ISBN 5-85803-029-7.
6. Тов Э. Текстология Ветхого Завета. — М.: ББИ, 2003. — 460 с
7. Юревич Димитрий, свящ. Пророчества о Христе в рукописях Мёртвого моря. — СПб.: Аксион эстин, 2004. — 254, [4] с